

Aan: Gemeente Hilvarenbeek

Auteur: GRAS Advies

Opdrachtgever: Gemeente Hilvarenbeek

Datum: 16-12-2024

Onderwerp: Versie 2: ecologische onderbouwing verlenging ontheffing Wnb Z/123476

1 Inleiding

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben op 1 december 2020 een ontheffing ingevolge artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming **verleend** (kenmerk: Z/123476) aan Gemeente Hilvarenbeek, Postbus 3, 5080 AA te Hilvarenbeek, voor de sloop van de voormalige basisschool ten behoeve van nieuwbouw van de woningen aan de Heuvelaar 10, 5085 GD te Esbeek in de gemeente Hilvarenbeek. De ontheffing is geldig voor de periode tot en met 1 januari 2025.

Wegens onvoorziene omstandigheden zijn de sloop en nieuwbouw werkzaamheden op d.d. 28 november 2024 nog niet begonnen. Verlenging van de ontheffing om de werkzaamheden alsnog uit te voeren is gewenst.

2 Huidige situatie

De ontheffing is geldig voor het verstoren en vernielen van

- 2 zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis
- 1 zomerverblijfplaats van gewone grootoorvleermuis

Op 7 september 2021 zijn 8 kasten gerealiseerd in de kerktoeren voor mitigatie van de zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis.

Op 3 december 2021 zijn 4 brievenbusopeningen gerealiseerd in de kerktoeren zodat de gehele kerktoeren toegankelijk is voor gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. Dit deel van de kerktoeren bevat veel mogelijke wegkruipplekken voor vleermuizen en is niet meer toegankelijk voor roofdieren en roofvogels. Op 21 maart 2022 zijn 8 kasten gerealiseerd aan het nabijgelegen café en de buitenzijde van de kerk.

Voor de kasten is het type VK WS 03 van het merk Vivara Pro gebruikt.

De school wordt momenteel verhuurd onder de leegstandwet. Het gebouw is hiermee niet geheel onbewoond, maar wordt ook niet bewoond en verwarmt volgens normaal gebruik. De school is nog niet ongeschikt gemaakt.

Afb. 6.1.1 Open stootvoegen (rood omcirkeld) die gebruikt worden als toegang tot de spouw door gewone dwergvleermuizen. Het betreft hier twee zomerverblijfplaatsen.

Afb. 6.1.2. De zolder van het handenarbeidlokaal (geel, foto links) binnen het projectgebied (rood kader) wordt gebruikt als zomerverblijfplaats door één exemplaar van de gewone grootoorvleermuis (foto rechts).

Afbeelding 2.1: Kopie afbeelding zomerverblijfplaatsen uit projectplan (GRAS Advies, 2020)

3 Aanvullende ecologische beoordeling situatie

Vanuit bevoegd gezag is de volgende vraag gekomen:

- “Er dient een ecologische onderbouwing te worden aangeleverd waarin wordt ingegaan op het aantal zomer- en paarverblijfplaatsen. Deze kunnen in de tijd tussen nu en het uitgevoerde onderzoek namelijk zijn veranderd. Mogelijk dient het aantal tijdelijke en permanente voorzieningen te worden aangepast”.

Gewone dwergvleermuis

Het is inderdaad waar dat het aantal zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuis kunnen wijzigen in het aantal jaren dat de school heeft leeg gestaan.

Gewone dwergvleermuis zit in gebouwen die door mensen wordt gebruikt. Op het moment dat gebouwen langere tijd leeg staan kunnen de gebouwen minder interessant worden voor de gewone dwergvleermuizen. Met name (massa) winterverblijfplaatsen worden niet aangetroffen in gebouwen die nagenoeg leeg staan.

De school staat al ruim drie jaar leeg. De school wordt wel anti-kraak verhuurd onder de leegstandswet.

Dit betekent dat de school niet helemaal vreemd is van menselijke bewoning en dat enkele delen van de school 's winters verwarmt worden. Hierdoor is het gebruik van zomerverblijfplaatsen door gewone dwergvleermuizen niet geheel uit te sluiten. Een massa winterverblijfplaats was niet aangetroffen en is ook (door gebrek aan grote gebufferde verwarmde gebouwmassa) niet mogelijk in het huidige schoolgebouw.

Het schoolgebouw staat leeg, maar is nog steeds in dezelfde goede staat. Er zijn geen scheuren of extra openingen ontstaan waardoor meer mogelijkheden ontstaan voor verblijfplaatsen. Ook zijn de mogelijkheden voor verblijfplaatsen niet verminderd.

Zowel in de kerk als aan het café zijn vleermuiskasten gerealiseerd. Er zijn maar liefst 16 kasten gerealiseerd, terwijl er maar maximaal 8 nodig waren. Daarbij worden zowel café als kerk veelvuldig gebruikt. Deze kasten zijn daarmee op dit moment meer geschikt om te verblijven dan dat de spouwverblijven in de voormalige

school waren. De kerktoeren bevat heel veel wegkruip plekken waar met gemak meer dan 100 gewone dwergvleermuizen zouden kunnen verblijven. Mocht er wel nog een zomerverblijfplaats bij de school bij gekomen zijn, dan zijn de huidige mitigerende maatregelen nog steeds meer dan ruim voldoende.

Ten slotte zijn voor twee zomer verblijfplaatsen slechts 8 alternatieve verblijfplaatsen nodig ter mitigatie. De dubbele hoeveelheid is in dit geval aangeboden, waar door een ruimschootse overcompensatie heeft plaats gevonden. Daarbij zijn deze kasten al twee jaar geleden gerealiseerd, waardoor de vindkans is vergroot.

Het is van gewone dwergvleermuis bekend dat deze (tijdelijke) vleermuiskasten goed accepteert en hier ook graag gebruik van maakt. Hiermee is geen enkele reden om te verwachten dat de huidige mitigerende maatregelen onvoldoende zouden kunnen zijn voor de huidige situatie in het schoolgebouw.

Gewone dwergvleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen. Hierbij wisselen ze af van locatie zodat ze niet gemakkelijk gevonden worden door predatoren. De mogelijkheden van foerageren zijn gelijk gebleven in deze wijk en in de omgeving van de school. Het ligt in de lijn der verwachting dat de lokale vleermuispopulatie van gewone dwergvleermuis ook nagenoeg gelijk is gebleven. Er zijn wel 8 geschikte verblijfplaatsen bij gekomen. De kans is hierdoor zeer groot dat de gewone dwergvleermuizen die in de school een verblijfplaats hadden, nu nieuwe en andere verblijfplaatsen hiervoor in de plaats hebben. De kans dat er meer vleermuisverblijfplaatsen in de school zijn bij gekomen is niet waarschijnlijk, omdat de draagkracht van het gebied gelijk is gebleven of is verminderd.

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis zit vaak in open zolders en open ruimtes waar ze goed in spleten en gaten weg kunnen kruipen. Ze zijn opportunistisch in hun keuze voor verblijfplaatsen. De gewone grootoorvleermuis is niet gebonden aan menselijke bewoning en kan gerust een verlaten gebouw nog jarenlang als verblijfplaats gebruiken. De kans dat de zomerverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis nog in gebruik is, is even groot als dat deze verlaten is. De kerktoeren is echter ingericht met heel veel wegkruip plekken in de vorm van spleten, hoekjes, gaten, extra plankjes en balken. Tevens is de toren door middel van de brievenbusopeningen vrijgesteld van roofdieren en roofvogels. Dit komt ook het aantal insecten die in de kerk toren kunnen leven ten goede omdat insecten ook graag in de luwte van een balkje of een spleet leven. Meer insecten hebben een positief effect op de mogelijke aanwezigheid van gewone grootoorvleermuis in de kerktoeren. Hiermee wordt het leefgebied van de gewone grootoorvleermuis positief beoordeeld. Daarnaast kan gewone grootoorvleermuis ook heel gemakkelijk gebruik maken van de vleermuiskasten die zijn gerealiseerd.

Ook voor de gewone grootoorvleermuizen geldt dat de draagkracht van de omgeving van de school niet is toegenomen of afgenomen. Er is geen verwachting dat de lokale populatie een piek heeft ondergaan naar boven of naar beneden. Daar in de kerktoeren met gemak meer dan 100 gewone grootoorvleermuizen een

geschikte verblijfplaats kunnen vinden is er meer dan voldoende plaats. Hierdoor zijn ook de maatregelen die voor de gewone grootoorvleermuis genomen zijn meer dan ruim voldoende.

Afbeelding 3.1: In de kerktoeren zijn heel veel mogelijke wegkruip plekken voor de gewone grootoorvleermuis gerealiseerd.

Conclusie:

- De draagkracht van de omgeving van de school is niet toegenomen of afgenomen. Er is geen reden om aan te nemen dat de lokale populatie vleermuizen is gewijzigd.
- Er zijn geen mogelijkheden voor grote verblijfplaatsen in de school (zoals massa winterverblijfplaatsen). Deze waren er niet en kunnen niet in de tussenliggende tijd ontstaan zijn.
- Het is niet volledig uit te sluiten dat het aantal zomerverblijfplaatsen niet is toegenomen of afgenomen. Maar door de meer dan ruime overcompensatie in het aanbod van mitigerende maatregelen zal er altijd meer dan voldoende aanbod zijn van alternatieve verblijfplaatsen.

4 Inschatting aantal paarterritoria gewone dwergvleermuis

Het projectgebied heeft een oppervlakte van 2.637 m². De afstand tussen de noord en zuidgrens van het projectgebied bedraagt ongeveer 55 meter en de afstand tussen de oost en westgrens van het projectgebied bedraagt maximaal ongeveer 50 meter.

Een paarterritorium van gewone dwergvleermuis is ongeveer 0,2-3 hectare groot (BIJ 12, 2024). Dit betekent een oppervlakte van minimaal 2.000 m² tot ongeveer 30.000 m².

Paarterritoria van gewone dwergvleermuizen overlappen niet (Sachteleben & Von Helversen, 2006). De mannetjes hebben hun paarterritoria daar waar de meeste vrouwtjes langs kunnen komen (Sachteleben & Von Helversen, 2006).

Gewone dwergvleermuizen passen de grootte van hun territorium aan op basis van de hoeveelheid aanwezige mannetjes en vrouwtjes in de omgeving. Is de vleermuispopulatie groot en zijn er veel vrouwtjes en concurrerende mannetjes, dan zal de gewone dwergvleermuis een kleiner paarterritorium bezetten dan in een gebied waar weinig vrouwtjes en concurrerende mannetjes zijn.

Het projectgebied omvat precies de grootte van een minimaal paarterritorium voor gewone dwergvleermuis in stedelijk gebied wanneer er veel concurrentie is.

De populatiedruk voor gewone dwergvleermuis in Esbeek is laag. Er zijn maar heel weinig vleermuizen waargenomen tijdens het aanvullend onderzoek (GRAS Advies, 2019). Zoekend in de Nationale Databank Flora en Fauna blijkt dat er de afgelopen 5 jaar helemaal geen waarnemingen van gewone dwergvleermuis aanwezig zijn in Esbeek. In de afgelopen 10 jaar zijn enkele waarnemingen gedaan in het jaar 2018. Deze waarnemingen liggen allemaal rondom de Sint Adrianuskerk. Deze waarnemingen omvatten maximaal 1 paarterritorium van gewone dwergvleermuis.

De kans dat een paarterritorium in dit gebied de minimale grootte van 2.000 m² omvat, is klein. Het is zeer aannemelijk dat een paarterritorium in Esbeek een grotere omvang heeft en dat er daarom geen tweede paarterritorium in Esbeek aanwezig is..

De gegevens van het NDFF, alsmede de gegevens uit het aanvullend onderzoek (GRAS Advies 2019) leiden tot de conclusie dat het projectgebied en de omgeving hiervan geschikt is voor maximaal 1 paarterritorium van gewone dwergvleermuis, ongeacht hoeveel geschikte verblijfplaatsen zich in het projectgebied zouden bevinden.

Afbeelding 4.1: Waarnemingen gewone dwergvleermuis in Esbeek en omgeving van Esbeek in de laatste 10 jaar (NDFF, geraadpleegd 16-12-2024).

De meeste vleermuizen zijn tijdens het aanvullend onderzoek (GRAS Advies, 2019) waargenomen langs de bomen aan de westzijde van het gebouw (hier bevinden zich ook de zomerverblijfplaatsen). Het is zeer waarschijnlijk dat een paarverblijfplaats, mocht deze in de tussenliggende jaren in het gebied gevestigd zijn, gebruik maakt van de vliegbewegingen van de meeste vleermuizen. De meeste vliegbewegingen bevinden zich aan de westzijde van het gebouw. Een paarverblijfplaats zal derhalve ook aan de westzijde van het gebouw bevinden (waar de huidige zomerverblijfplaatsen zijn waargenomen).

In de zeer grote overdrijving van de huidige populatie gewone dwergvleermuizen te Esbeek en de onwaarschijnlijke aanname dat er twee paarterritoria van gewone dwergvleermuizen in het plangebied

aanwezig zouden zijn. Eén aan de oostzijde en één aan de westzijde. Zelfs dan zijn de mitigerende maatregelen (16 kasten verdeeld over verschillende locaties, plus veel wegkruipplekken in de torenspits) ruim voldoende om twee paarterritoria te compenseren.

5 Inschatting aantal paarterritoria gewone grootoorvleermuis

Gewone grootoorvleermuis heeft een jacht territorium van 2 tot 6 km. Dit behelst zo ongeveer het gehele dorp Esbeek. De mannetjes van de gewone grootoorvleermuis brengen de zomerperiode individueel door. Dit houdt in dat de in 2019 aangetroffen gewone grootoorvleermuis een mannetje is geweest en dat deze zeer waarschijnlijk de enige gewone grootoorvleermuis is geweest in het dorp Esbeek in de zomer van 2019. Het is onwaarschijnlijk dat Esbeek een paarterritorium bevat van gewone grootoorvleermuis. Indien Esbeek een paar territorium van gewone grootoorvleermuis bevat dan is het hooguit één paar territorium en deze is ruimschoots gemitigeerd.

6 Bronnen

- BIJ 12, 2024, Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 2.0, april 2024.
- BIJ 12, 2017, Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*, versie 1.0, juli 2017.
- GRASadvies, 2019, Aanvullend soortenonderzoek De Wingerd Esbeek, projectcode GHV00419, 08-10-2019.
- Sachteleben J. & O. Von Helversen, 2006, Songflight behaviour and mating system of the pipistelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in and urban habitat, Acta Chiropterologica, 8(2), p. 391-401.
- Nationale Databank Flora en Fauna. <https://ndff-ecogrid.nl/> Datum geraadpleegd: 16-12-2024.

Bijlage 1: Mitigerende maatregelen

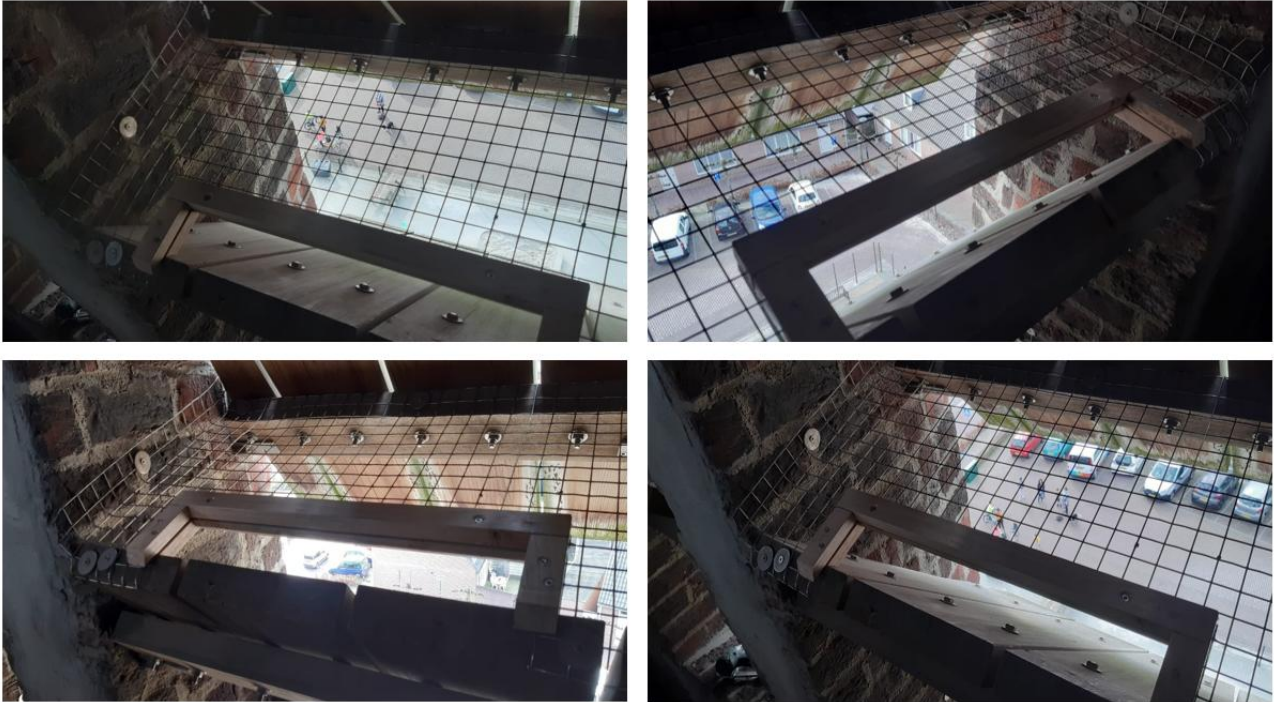
In het projectplan (GRAS Advies projectplan wet natuurbescherming De Wingerd Esbeek, projectnummer GHV00419, 14-05-2020) zijn de volgende maatregelen voorgesteld:

- Ten zuiden van het projectgebied, aan de andere zijde van de begraafplaats, bevindt zich de Sint-Adrianuskerk. De kerk is in 2018 verbouwd tot Samenwijscentrum voor basisschool De Wingerd, Klik kinderopvang en peuterspeelzaal De Debberkes. Bij de renovatie van de torenspits zijn voorzieningen ten behoeve van vleermuizen aangebracht. Uit vleermuisonderzoek in 2018 is gebleken dat de kerk voordat deze voorzieningen zijn aangebracht geen functie voor vleermuizen had. De voorzieningen in de kerk maken dan ook deel uit van de voorgestelde compenserende maatregelen voor de sloop en nieuwbouw van de voormalige basisschool de Wingerd. De afstand van de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in de Wingerd tot de torenspits van de kerk bedraagt ca. 90-100 m en van de huidige verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis tot de torenspits ca. 50 m. De volgende compenserende maatregelen zijn voorzien:
- In de houten torenspits zijn acht houten vleermuiskasten van het type VK WS 03 van Vivara Pro geplaatst (Afb. 10.1.2).
- De galmgaten van de klokkentoren zijn voorzien van gaas om invliegen van duiven en kauwtjes te voorkomen. In 2018 zijn in het gaas openingen aangebracht die groot genoeg en geschikt zijn als invliegopening voor vleermuizen en daarmee toegang bieden tot de torenspits. De houten constructie van de torenspits en de ruimte eronder zijn uitermate geschikt als verblijfplaats voor de gewone grootoorvleermuis, aangezien deze het meest houden van een ruime verblijfplaats, zoals kerkzolders (Kennisdocument gewone grootoorvleermuis) (Afb. 10.1.2).
- De maatregelen aan de kerk zijn begin 2018 genomen en daarmee wordt de voorgeschreven gewenningsperiode in acht genomen: zomerverblijf minimaal drie maanden voorafgaand aan de verwijdering van het verblijf, waarbij alleen de maanden april t/m oktober meetellen.
- Er wordt een verplichting opgesteld vanuit de gemeente voor de nieuwbouw binnen het projectgebied waarbij er minimaal vier geschikte verblijfplaatsen aangeboden moeten worden voor de gewone dwergvleermuis.

Op 7 september 2021 zijn 8 kasten gerealiseerd in de kerktoeren voor mitigatie van de zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis.

Afbeelding 1.1: Vleermuisverblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis in de klokkentoren van de Sint Adrianuskerk.

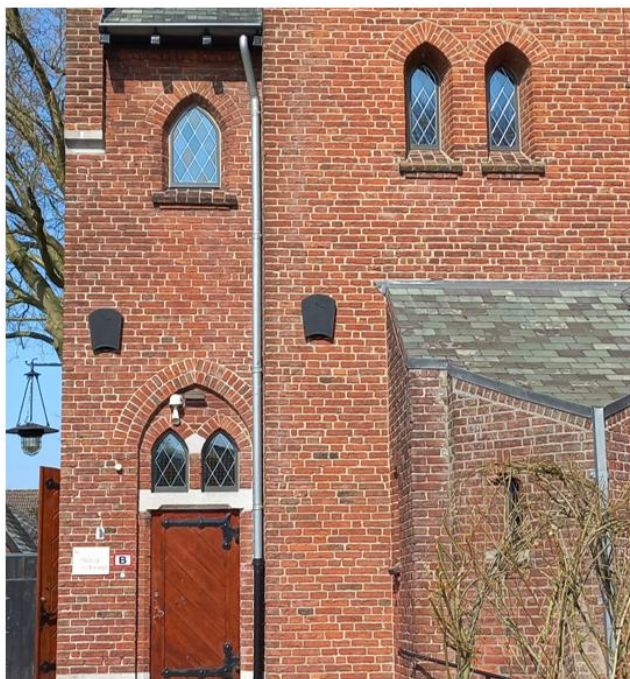
Afbeelding 1.2: Brievenbusopeningen in de klokkentoren van de Sint Adrianuskerk

Op 3 december 2021 zijn 4 brievenbusopeningen gerealiseerd in de kerktoren zodat de gehele kerktoren toegankelijk is voor gewone grootoorvleermuis. Dit deel van de kerktoren bevat veel mogelijke wegkruipplekken voor vleermuizen en is niet meer toegankelijk voor roofdieren en roofvogels.

Op 21 maart 2022 zijn 4 kasten gerealiseerd aan de zuid- en westgevel van het café Schuttershof en 4 kasten aan de buitenzijde van de kerk.

Afbeelding 1.3: Mitigerende maatregelen aan café Schuttershof

Afbeelding 1.4: Mitigerende maatregelen aan de buitenzijde van de Sint Adrianuskerk